

**Mavzu: Autistik spekyr buzilishlariga
ega bolalar uchun inklyuziv
strategiyalari va ularni amalga oshitish
shart-sharoitlari**

Reja

1. Autistik spektr buzilishlariga ega bolalarning rivojlanish xususiyatlari
2. ASBga ega bolalarning rivojlanishi va ta'limiy ehtiyojlari
3. Inklyuziv ta'limning zamonaviy yondashuvlari

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti har bir shaxsning, jumladan rivojlanishida o'ziga xos ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalarning ham to'laqonli ta'lim olish huquqini ta'minlashni talab etadi. Ayniqsa, autistik spektr buzilishlariga (ASB) ega bolalarni umumiy ta'lim jarayoniga jalb etish masalasi zamonaviy pedagogikaning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Autistik spektr buzilishlariga ega bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Autistik spektr buzilishlari – bu nevro-rivojlanish xususiyatiga ega bo'lgan holat bo'lib, u ijtimoiy muloqot, nutq rivoji va xulq-atvorda o'ziga xosliklar bilan namoyon bo'ladi. Ilmiy adabiyotlarda autizm ilk bor 1943-yilda Leo Kanner tomonidan tavsiflangan bo'lib, hozirgi kunda bu holat spektr ko'rinishida, ya'ni turli darajada namoyon bo'lishi e'tirof etilgan

ASBga ega bolalar intellektual imkoniyatlari jihatidan turlicha bo'lishi mumkin, biroq ularning aksariyatida ijtimoiy moslashuv va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish alohida pedagogik yondashuvni talab qiladi.

ASBga ega bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Zamonaviy diagnostik mezonlarga ko'ra, Autistik spektr buzilishlari quyidagi ikki asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi:

Autistik spektr buzilishlari irsiy va nevrobiologik omillar bilan bog'liq bo'lib, noto'g'ri tarbiya yoki ota-onaning munosabati natijasi emasligi ilmiy jihatdan isbotlangan.

Autistik spektr buzilishlariga ega bolalarning rivojlanish xususiyatlari va ta'limiy ehtiyojlari

ASBga ega bolalarda rivojlanish quyidagi yo'nalishlarda o'ziga xos tarzda namoyon bo'ladi:

Avvalo, ijtimoiy o'zaro ta'sirda qiyinchiliklar kuzatiladi. Bola ko'z bilan aloqa qilishdan qochishi, tengdoshlari bilan o'yin jarayoniga qo'shilmasligi yoki muloqotni davom ettira olmasligi mumkin. Ijtimoiy signallarni (imo-ishora, yuz ifodasi, ohang) to'g'ri talqin qilish qiyin kechadi.

Ikkinchi muhim jihat – nutq va kommunikatsiya rivojlanishining o'ziga xosligi. Ba'zi bolalarda nutq kechikadi yoki umuman shakllanmaydi. Ayrim hollarda esa nutq mavjud bo'lsa-da, muloqot funksiyasi yetarlicha rivojlanmagan bo'ladi. Masalan, bola so'zlarni takrorlashi (ekholaliya), lekin ularni vaziyatga mos qo'llay olmasligi mumkin.

Autistik spektr buzilishlariga ega bolalarning rivojlanish xususiyatlari va ta'limiy ehtiyojlari

ASBga ega bolalarning rivojlanishi notekis xarakterga ega. Ba'zi sohalarda (masalan, mantiqiy fikrlash, xotira, musiqiy eshituv) yuqori natijalar kuzatilsa, ijtimoiy sohada sezilarli qiyinchiliklar mavjud bo'ladi.

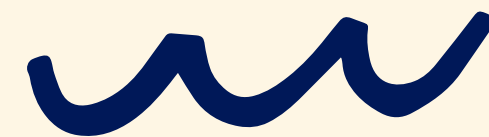
Ularning asosiy ta'limiy ehtiyojlari quyidagilardan iborat:

Aniq va oldindan prognoz qilinadigan muhit
Vizual qo'llab-quvvatlash (rasm, jadval, belgilar)
Qisqa va tushunarli ko'rsatmalar
Sensory yuklamani me'yorlashtirish
Ijtimoiy ko'nikmalarni bosqichma-bosqich o'rgatish

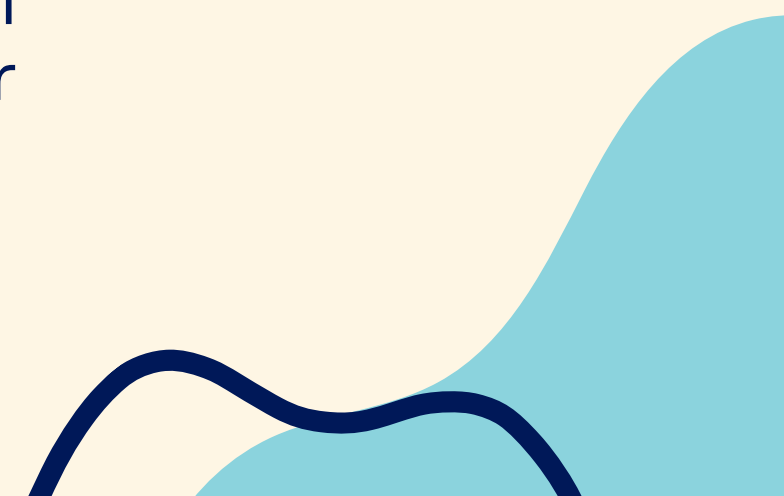
ASBga ega bolalarda ko'pincha umumlashtirish qobiliyati sust rivojlangan bo'ladi. Ya'ni bir vaziyatda o'rgangan ko'nikmani boshqa vaziyatga ko'chirish qiyin kechadi. Shu sababli ta'lim jarayonida ko'nikmalar turli sharoitlarda mustahkamlanishi lozim.

Inklyuziv ta'limning zamonaviy yondashuvlari

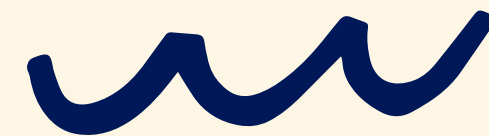

Inklyuziv ta'lim – bu barcha bolalarning, jumladan jismoniy, intellektual, psixologik yoki ijtimoiy xususiyatlaridan qat'i nazar, umumiy ta'lim muassasalarida teng huquq va teng imkoniyat asosida birgalikda ta'lim olishini ta'minlovchi ta'lim tizimidir

Inklyuziv ta'limda asosiy g'oya shundan iboratki, bola ta'lim tizimiga moslashishi shart emas, aksincha ta'lim tizimi bolaning ehtiyojlariga moslashtiriladi. Ya'ni dars mazmuni, metodlar, baholash shakllari va o'quv muhiti har bir o'quvchining individual xususiyatini hisobga olgan holda tashkil etiladi

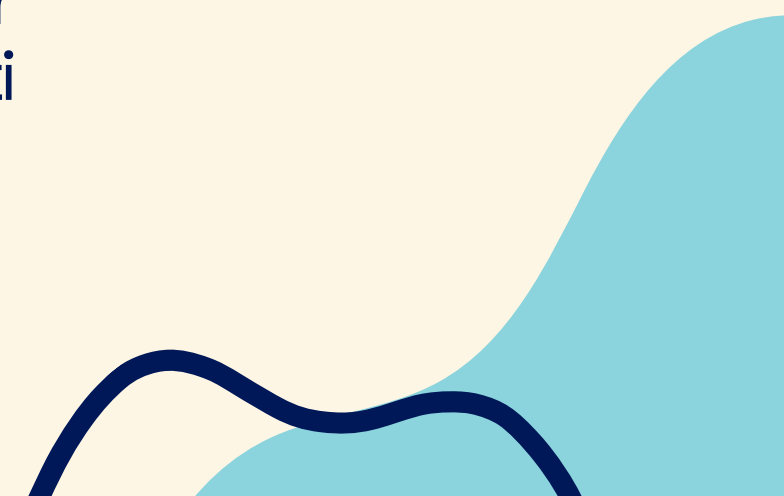

Inklyuziv ta'limning zamonaviy yondashuvlari

zamonaviy yondashuvlar individualizatsiya tamoyiliga asoslanadi. Har bir bolaning rivojlanish sur'ati, qiziqishlari va ehtiyojlari turlicha ekanligi inobatga olinadi. Shu bois ta'lim jarayonida individual ta'lim rejasi, differensial topshiriqlar va moslashtirilgan baholash tizimi qo'llaniladi. Bu yondashuv o'quvchining kuchli tomonlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy inklyuziv yondashuvda kooperativ o'qitish texnologiyalari ham muhim o'rin tutadi. Kichik guruhlarda ishlash, o'zaro yordam, jamoaviy loyihalar orqali bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar, bag'rikenglik va hamkorlik madaniyati shakllanadi. Bunda ta'lim jarayoni raqobat emas, hamkorlik asosida quriladi.

Shuningdek, multidissiplinar yondashuv ham zamonaviy inklyuziv ta'limning ajralmas qismi hisoblanadi. O'qituvchi, psixolog, logoped, defektolog va ota-onalar hamkorlikda faoliyat olib boradi. Bu bola rivojlanishini kompleks qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Raqamli pedagogika ham inklyuziv ta'limning yangi imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Interaktiv dasturlar, audiovizual materiallar, moslashtirilgan elektron resurslar ta'lim jarayonini individuallashtirish va qulaylashtirishga yordam beradi. Texnologiyalar yordamida o'quv materiallarini turli formatlarda taqdim etish imkoniyati kengaymoqda

E'tiboringiz uchun rahmat

